

Μ. Μπαλαούρας: Γιορτή ανάτασης και αντίστασης, νίκη του αδύνατου η εξέγερση του Πολυτεχνείου

Ο Μάκης Μπαλαούρας στην ειδική συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής, αφιερωμένη στην ημέρα μνήμης και τιμής για την εξέγερση του Πολυτεχνείου

«Τούτες τις μέρες ο άνεμος μας κυνηγά»

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι, θα ήθελα να αρχίσω την τοποθέτησή μου με τον στίχο από ένα τραγούδι: «Τούτες τις μέρες ο άνεμος μάς κυνηγά, μάς κυνηγά».

Κληθήκαμε σήμερα να προβληματιστούμε και να αναστοχαστούμε.

Η επέτειος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου είναι μια γιορτή ανάτασης, μια γιορτή αντίστασης, νίκης, μια νίκη του αδύνατου. Είναι μια επιτυχία, μια απόδειξη της αισιοδοξίας της βούλησης.

Το Πολυτεχνείο τι ήταν; Ήταν κορύφωση, ήταν καρπός ώριμος ενός μακρού, επταετούς συλλογικού αγώνα με πολλές κοίτες: Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Γιάννενα, και με πολλές εκβολές, φοιτητές, μαθητές, εργάτες και αγρότες. Όλες αυτές οι εκβολές ήταν κυρίως οι νέοι και οι νέες.

Το Πολυτεχνείο είναι ένα ιστορικό παράδειγμα για τη θεωρία της πράξης, όπως έλεγε ένας μεγάλος στοχαστής. Από την πρώτη στιγμή της δικτατορίας είχαμε φυλακές και εξορίες χιλιάδων, κυρίως κομμουνιστών – αριστερών, αλλά και δημοκρατών. Υπήρξαν οι πρώτες αντιστασιακές οργανώσεις και πράξεις όπως η δημιουργία του ΠΑΜ, της «Δημοκρατικής Άμυνας», η Οργάνωση και η ηρωική

αυτοθυσία του Αλέκου Παναγούλη, η νεολαία της ΕΔΑ, ο «Ρήγας Φεραίος», η ΚΝΕ, το ΑΕΜ, το ΠΑΚ, το «Κίνημα της 20ης Οκτώβρη». Έχουμε κι εδώ ένα σύντροφο και φίλο σ' αυτό το κίνημα. Σκληρός, αδυσώπητος αγώνας εναντίον του αυταρχισμού, της ωμής βίας, της στέρησης βασικών δικαιωμάτων και ελευθεριών και εναντίον της διαφθοράς, μια μεγάλη διαφθορά που υπήρχε τότε στο δικτατορικό καθεστώς. Το αποτέλεσμα τότε ήταν να αποβληθεί η χώρα -και πρέπει να σημειωθεί αυτό- από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1969. Άλλη στιγμή –και το προτείνω- θα μπορούσαμε να κάνουμε μία εκδήλωση στη Βουλή για την επέτειο της δικτατορίας και να πούμε αυτά τα πράγματα.

Μανιφέστα ελευθερίας οι οίμωγές

Οι οίμωγές των βασανισμένων γίνονταν μανιφέστα ελευθερίας και ριζοσπαστισμού, παρακαταθήκες ήθους τιμής και αξιοπρέπειας. Φλόγιζαν εμάς τους νεότερους, που αργότερα μας έλεγαν αλήτες. Μέσα από τα παράνομα ραδιόφωνα, Ντόιτσε Βέλλε, Λονδίνο, Παρίσι, «Φωνή της Αλήθειας», και τα ραδιοφωνικά μικροκύματα έρχονταν τα μηνύματα του Μάη του '68, του αντιπολεμικού κινήματος για το Βιετνάμ, για τον Τσε, για την Άνοιξη της Πράγας. Μαζί προσθέτονταν και άλλα μακρύτερα «απελευθερωτικά ποτάμια», όπως το παράδειγμα του ΕΑΜ, το κίνημα για τη δημοκρατική ομαλότητα, το «1-1-4», το 15% για την Παιδεία. Στην πορεία φτιάχτηκε ένα εκρηκτικό αμάλγαμα της σπουδάζουσας νεολαίας με τους διανοούμενους και την τέχνη.

Κάθε στιγμή του κινήματος συνδέονταν μαζί με το κίνημα των διανοουμένων και της τέχνης, είτε προηγείτο είτε έρχονταν μετά. Έσπαγαν τη λογοκρισία. Θέλω να πω ένα παράδειγμα, για να το θυμηθούμε: Οκτακόσιοι συγγραφείς, Έλληνες και ξένοι, κυρίως όσοι είχαν το επώνυμό τους σε «ισκι», δηλαδή οι σοβιετικοί, απαγορεύτηκαν, αλλά απαγορεύτηκε ακόμα και η «Ειρήνη» του Αριστοφάνη, γιατί είχε τη λέξη «ειρήνη»!

Διανόηση και κίνημα αγκαλιά

Και πάμε στη δήλωση του Σεφέρη, ένα τεράστιο τράνταγμα το 1967. Τα «Δεκαοκτώ Κείμενα», μια μεγάλη απόπειρα σπασίματος της λογοκρισίας, τα ποιήματα του Ελύτη και του Ρίτσου, η συλλογή των έξι ποιητών, τα κείμενα του Φραγκιά, του Ταχτοσή, του Σαμαράκη, του Πλασκοβίτη, αργότερα το αριστούργημα-«Μανιφέστο», το «Κιβώτιο» του Άρη Αλεξάνδρου.

Θέατρο: Κάρολος Κουν, Σκούρτης, «Το μεγάλο μας τσίρκο» του Καμπανέλλη με την Καρέζη και τον Καζάκο, το «Ελεύθερο θέατρο». Εδώ θέλω να πω και κάτι, ότι εκείνες τις μέρες στην κατάληψη του Πολυτεχνείου πολλοί καλλιτέχνες του θεάτρου αποφάσισαν να κάνουν παραστάσεις εντός του Πολυτεχνείου. Τελικά μπήκαν τα τανκς και σταμάτησε αυτή η μεγάλη και σοβαρή ενέργεια του δεσίματος αυτού.

Κινηματογράφος: «Αναπαράσταση» και «Μέρες του '36» του Θεόδωρου Αγγελόπουλου, «Ευδοκία» του Δαμιανού, «Τι έκανες στον πόλεμο θανάση» του Κατσουρίδη με τον θαυμάσιο θανάση Βέγγο, τον Έλληνα της βιοπάλης και της αντίστασης, «Το προξενιό της Άννας» του Βούλγαρη με την Άννα Βαγενά, που την έχουμε συντρόφισσα και αυτή εδώ, το «Ιωάννης ο βίαιος» της Μαρκετάκη και ξένες ταινίες που μας φλόγιζαν, όπως οι «Φράουλες και αίμα» όπου έγιναν διάφορα συμβάντα.

Μουσική: ο Θεοδωράκης, ο Σαββόπουλος, ο Ξαρχάκος, το Νέο Κύμα, την Μαρία Δημητριάδη, οι συναυλίες του Μαρκόπουλου, με την αξέχαστη φωνή του Νίκου Ξυλούρη, που γίνονταν ταυτόχρονα και διαδηλώσεις και κυνηγητό από την Αστυνομία.

Βιβλία: Και φυσικά, διάβασμα: κλασικοί, Αλτουσέρ, Μαντέλ, Πουλαντζάς, Μαρκούζε, Γκράμσι.

Η ανάπτυξη του αυτόνομου δικτατορικού κινήματος στις σχολές πήγαινε αγκαλιά με επιστημονικές συλλογικότητες, όπως η Ελληνοευρωπαϊκή Κίνηση Νέων, ΕΚΙΝ», η Εταιρεία Μελέτης Ελληνικών Προβλημάτων, η γκαλερί του Μπαχαριάν, η «Στοά» του Πειραιά, με διανοούμενους Ευρωπαίους που χτυπούσαν τους δικτάτορες μέσα στη φωλιά του θηρίου, όπως ο Γκύντερ Γκρας και η Τζόαν Ρόμπινσον, σημαντικά φυτώρια αντίστασης.

Τοπικοί σύλλογοι: Παράλληλα, δημιουργήθηκαν οι Τοπικοί Σύλλογοι: Κρήτες, Ηπειρώτες, Χίοι, Ηλείοι, Αχαιοί, που πρόσφεραν μέγιστα στη συσπείρωση των φοιτητών.

Καταιγιστικές εξελίξεις

Τότε όλα αυτά έφεραν καταιγιστικά γεγονότα, τομές.

- Η κηδεία του Σεφέρη το 1971,
- το αίτημα των ελεύθερων εκλογών το 1972,
- η «Μελέτη των δώδεκα της ΑΣΟΕΕ» το 1973 ήταν μια τομή τότε για το φοιτητικό κίνημα, πράξη που ακολούθησαν αμέσως η Ιατρική, η Πάντειος, η Βιομηχανική.
- Η πρώτη μαζική εκδήλωση σε πανεπιστήμιο ήταν για το Πειθαρχικό Συμβούλιο της ΑΣΟΕΕ για τους 12 απείθαρχους φοιτητές της, τον Φλεβάρη του 1973.
- Η πρώτη κατάληψη του Πολυτεχνείου, που δεν αναφέρεται, σκεπάστηκε από τα επόμενα γεγονότα, τον Φλεβάρη του 1973, με την παραβίαση του, όποιου, ασύλου υπήρχε τότε από την Αστυνομία, σύλληψη και καταδίκη έντεκα φοιτητών.
- Στράτευση των φοιτητών: Με τη στράτευση προσδοκούσαν ότι θα αφήσουν ακέφαλο το φοιτητικό κίνημα και όμως μπήκαν μπροστά στον αγώνα οι συντροφισσές μας και πήραν, με πολύ καλύτερη επιτυχία απ' ό,τι οι άντρες, το κίνημα στα χέρια τους. Κάλυψαν, δηλαδή, το κενό αυτό, που νόμιζε η χούντα ότι θα το επιφέρει.
- Και τελευταίο κορυφαίο γεγονός ήταν οι τρεις καταλήψεις της Νομικής. Εάν δεν υπήρχε το Πολυτεχνείο, πιστεύω ότι θα υπήρχε η τρίτη, τουλάχιστον, κατάληψη της Νομικής.
- Και ένα γεγονός, επίσης, που σημειώθηκε και πρέπει να το παρουσιάσουμε κι έπαιξε σημαντικό ρόλο, ήταν το μνημόσυνο του Γεωργίου Παπανδρέου στις αρχές του Νοέμβρη του '71.

«Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία»

Ολοένα και περισσότερο δεν ήταν απλά φοιτητικά αιτήματα -κάτι είπε και ο Πρωθυπουργός- αλλά ήταν πολιτικά αιτήματα. Εάν είχαμε χρόνο να διαβάσω ένα κομμάτι-απόσπασμα από τον όρκο των φοιτητών της Νομικής, θα βλέπατε ότι βάζανε «ανατροπή του καθεστώτος», διεκδικούσαν την ελευθερία, τη σε βάθος δημοκρατία.

Όλοι οι δρόμοι οδηγούσαν, λοιπόν, στο μεγάλο αντιστασιακό άλμα. Η κατάληψη του Πολυτεχνείου ήταν μία πλήρης ελευθερία, συντροφικότητα, ελπίδα, για έναν καινούργιο, διαφορετικό κόσμο.

Στο γνωστό σύνθημα «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία» και τα τρία κομμάτια του συνθήματος είναι δεμένα μεταξύ τους, αλληλένδετα. Τραντάζει αυτό το σύνθημα την παθητική στάση των μεγάλων τμημάτων του ελληνικού λαού. Σύνθημα παλιό αυτό, ίσως από τον Σπάρτακο, ενδεχομένως από τη Γαλλική Επανάσταση, σίγουρα από την Ελληνική Επανάσταση. Σας διαβάζω τι είπε ο Σολωμός: «Μήγαρις έχω άλλο στο νου μου πάρεξ ελευθερία και γλώσσα;»

Και το μοντέλο της οργάνωσης στην κατάληψη, με ιατρεία, μαγειρεία και κυρίως ο σταθμός, φανερώνει ένα ατίθασο, αυτόνομο -επαναλαμβάνω- κίνημα.

Τα τανκς, όμως, έδωσαν τη λύση;

Πρώτη εικόνα: Πράγματι, έφεραν ξανά τον φόβο, το αίμα, τον πόνο, τον θάνατο, διέλυσαν τις συλλογικότητες και τις οργανώσεις, νέκρωσαν τα πανεπιστήμια.

Πίσω, όμως, από αυτό το φαίνεσθαι, έγινε ένα σοβαρό ρήγμα στη χούντα, το πραξικόπημα του Ιωαννίδη και η δικτατορία, επέφερε τελικά και την προδοσία της Κύπρου.

Έγινε πολύ εχθρικό το διεθνές περιβάλλον, άλλαξε άρδην και σε βάθος. Οι Έλληνες εξόριστοι σε όλη την Ευρώπη έπαιξαν σημαντικό ρόλο. Κυρίως, όμως, υπήρξε σαν αποτέλεσμα η ολοκληρωτική απονομιμοποίηση του καθεστώτος από τον ελληνικό λαό. Πραγματοποιήθηκε αυτό που ο Πουλαντζάς ονόμασε «δημοκρατική ρήξη».

Διδάγματα από το Πολυτεχνείο: Το ηθικό, πολιτικό, ιδεολογικό δέσιμο ολοκληρώθηκε με την πλέρια συντροφικότητα. Αγώνας από όλες τις πολιτικές πλευρές, οφείλω να πω, αλλά με ηγεμονεύουσα δύναμη την πληθυντική Αριστερά. Ιδίως τότε το Πολυτεχνείο καταγράφηκε ως ήττα, όμως ήταν μια εικονική ήττα. Εμπεριείχε αναπτυσσόμενα κύτταρα ανατροπής, σπέρματα νίκης και ως τέτοιο

γεγονός καταγράφηκε στην παγκόσμια ιστορία.

Δεν είναι μόνο δικιά μας ιστορία το Πολυτεχνείο. Είναι και δικιά μας, αλλά είναι και παγκόσμια, γιατί η ιστορία γράφεται –και επαναλαμβάνω τη λέξη «γράφεται»- με μπρος πίσω. Και τα πρόσφατα, πολύ πρόσφατα γεγονότα, της πολιτικής μας ιστορίας έχουν αυτό το χαρακτηριστικό. Ήταν μια τακτική ήττα. Σίγουρα, όμως, δεν ήταν στρατηγική.

Ανολοκλήρωτη Εξέγερση

Ήταν μια ανολοκλήρωτη εξέγερση. Έκανε ρήξη στον, μέχρι τότε, συσχετισμό των κοινωνικών δυνάμεων. Με την Μεταπολίτευση που υπήρξε, επέφερε ρήξη στον αυταρχισμό, στο κράτος έκτακτης ανάγκης των τριών δεκαετιών μετά από τον Εμφύλιο, εξομάλυνε το ανώμαλο πολιτικό σύστημα που χώριζε τους πολίτες σε μιάσματα και εθνικόφρονες, έβαλε ζητήματα εθνικής ανεξαρτησίας και τέλος ήταν ένα παγκόσμιο παράδειγμα πώς ένας λαός γίνεται ξανά ελεύθερος.

Να πω μία κουβέντα για τη «γενιά» που την περιφρονούν και παίζουν διάφορα ιδεολογικά παιχνίδια. Πράγματι, η γενιά παίρνει όνομα αλλά καμιά γενιά δεν είναι ενιαία. Η γενιά της Αντίστασης έχει τον Γλέζο, αλλά έχει και τον Γεωργαλά. Τι μπορεί να πει κανείς; Υπάρχουν, φυσικά, ριψάσπιδες και βολεμένοι και καιροσκόποι. Όμως, το χρώμα το δίνουν οι πολλοί, οι αφανείς, οι ακέραιοι.

Κατακτήσεις που επέφερε

Ο νέος κοινωνικός συσχετισμός έθεσε και κέρδισε ζητήματα δημοκρατίας. Το Σύνταγμα το ελληνικό, που υπάρχει σήμερα, είναι από τα πιο προοδευτικά συντάγματα της Ευρώπης, αν όχι όλου του κόσμου, παρά το ότι θέλουμε να αλλάξουμε πολλά πράγματα, που κυρίως στην πορεία έγιναν άκρως συντηρητικά, όπως ο νόμος περί ευθύνης Υπουργών. Θα τα δείτε αυτά στην πορεία.

Βοήθησαν να υπάρξει ευημερία στους πολλούς, να υπάρχει εκδημοκρατισμός της Παιδείας, ανάπτυξη συλλογικοτήτων και κινημάτων. Δεν κατάφερε, όμως, να ανατρέψει με συλλογική παρέμβαση το παλιό πολιτικό σύστημα, το οποίο απλώς από ένστικτο συντήρησης αναπαλαιώθηκε και εδώ οφείλονται σε μεγάλο βαθμό τα δεινά που περνάει ο ελληνικός λαός.

Στο τέλος, όμως, θα δικαιωθεί η κραυγή του Πολυτεχνείου, που συνεχώς φωνάζεται, όχι μόνο στις επετείους. Γιατί;

Γιατί οι χαμένοι αγώνες είναι αυτοί που δεν έγιναν ποτέ και για το σήμερα και για το αύριο.

Θέλει αρετή και τόλμη η ελευθερία, όπως είπε ο μεγάλος ποιητής.

Ευχαριστώ πολύ.

Πηγή

<https://left.gr/news/m-mpalaoyras-giorti-anatasis-kai-antistasis-niki-toy-adyntoy-i-exegersi-toy-polytehneioy>